

Daandii Jijjiramaa-Kutaa 1ffaa

Description

Jijjirama yeroo jennu amala tokkorraa gara amala biraatti darbuu jechuudha. Daandii yeroo jennu immoo karaa irra adeemanii bakka gaâ€™uumsa gahaniidha. Namni daandii qajeela irra yoo hin deemin kallatiin bakka gaâ€™uumsa waan jalaa baduuf karaa bada, bakka deemu hin beeku. Ilmi namaa amala jijjirama qaba. Badaa irraa gara gaaritti yookin immoo gaarii irraa gara badatti jijjiramtu jira. Namoonni akkanumaan calâ€™isanii jijjirama kana hin adeemsiisan. Sababa tokkotu isaan jijjira. Gariin isaanii wanta badaa osoo hojjataa jiranuu balaan itti buâ€™ee ergasii balaa sanirra barnoota fudhachuun jirenya ofii sirreessan. Gariin isaanii immoo kitaaba wayii dubbisuun ykn dubbii nama tokkootin jirenya ofii foyyeessan. Namni laamshayaan osoo balaallen itti buâ€™ee barnoota fudhate of sirreessu kan hin feenedha. Yookiin namoota gaggaari hordofee ykn kitaaba dubbise gara fuunduraatti tarkaanfachuu hin dandeenyedha. Kana caalaa hundarra badaan namaa immoo osoo beekumsa qabuu kan itti hin fayyadamannee fi hojji irra kan hin oolchineedha. Beekumsa ittiin boonuf fayyadama. Erga kana hunda jenne daandiin jijjiramaa maal faâ€™a.

Kaayyoon jirenya kee maalii?

Namni maaliif akka jiraatu sirritti hubate yoo hin beekin, jirenya dukkanaâ€™a jiraata. Maaliif dachii tanarra dhufe,akkuma beeladoota nyaadhe dhuguufi moo kaayyoo kanarra caale qaba? Jedhe of gaafachu qaba. Kaayyoo jirenya ijaaru keessatti gaafileen sadan kunniin deebii gaha argachuu qabu. Keessattu gaafiin sadaffaan deebii gahaa yoo hin argatiin kufaatif nama saaxilti. Gaafileen kunniinis: â€œMaal haa hojjadhu?, Akkamitti haa hojjadhu?, Maaliif hojjadha?â€ Gaafileen kunniin dhagaa buâ€™uura kaayyoo keetitti. Sirritti itti yaadde fi furmaata garagaraa barbaadde deebisu qabda. Kaayyoon koo inni guddaan maalidha jette of gaafachudha.

Kaayyoon jirenya keenya inni guddaani fi inni dhumaâ€™a Jaalala Rabbii argachuu fi Jannata seenudha.â€ Kaayyoon ilma nama kana yoo hin taâ€™in akkamitti horii irra adda bahaâ€™a? Horiin ni nyaata ni dhuga,ni hora dhumarratti ni duâ€™a. Kaayyoon illmi namaas inni guddaan nyaatu fi dhuguuf qabeenya walitti sassaabu, fedhii foonii guuttachuu dhumarratti duâ€™u yoo taâ€™ee garaagarummaan isaa fi horii jiddu jiru maalidha ree? Namni hanga fedhe milkaâ€™inna guddaa jedhamu addunyaâ€™a kanarratti haa galmeessu,yoo kaayyoon isaa inni dhumaâ€™a Jaalala Rabbii fi Jannata seenu yoo taâ€™iin

hojiin isaa daaraa taâ€™ee hafa. Mee haa jennu namni tokko hogganaa biyya tokko taâ€™uu kaayyefate haa jennu. Kaayyoo kana carraaqe galmaan gahe. Erga kaayyoo kana galmaan gahe booda dulloome haa jennu. Kaayyon namticha kanaa yoo Jaalala Rabbii fi Jannata hin taâ€™iin, hawwii fi abdiin isaa asumarratti dhaabbatte jechuudha. Hadhaa duâ€™aa qofa taaâ€™e eegudha. Fuggisoo kanaa immoo namni Jirenya booda(aakiraa) kaayyoo ofii godhate abdii fi hawwiin isaa addaan hin citu. Umar ibn Abdulaziz akkana jedhan, Niiti gaarii tan taate Faaxumaa fuudhe maatii gaarii ijaaru fi kaliifa taâ€™uu hawwii fi abdii koo tÃ¼re. Erga Faxuma fuudhe fi kaliifa taâ€™een booda amma lubbuun koo Jannatatti na rarraate. Kana kaayyon ilma nama taâ€™uu kan qabu.

Namoonni kaayyoo ofii wallaalu irraa kan kaâ€™ee galaana jirenya keessa ibsaa malee daakaa jiru. Mallii fi kallattiin itti deeman harkaa bade. Kaayyoo guddaa dhabuu irraa kan kaâ€™ee abdii fi gammachuu ofirratti dukkaneessan. Kaayyon kee maalii jedhamanii yoo gaafataman fuudhu, heerumu nyaatu, dhuguu dhumarratti duâ€™uu jechuu malee deebii biraa hin qaban. Kaayyon ilma namaa maal akka taâ€™ee Qurâ€™aanni aaya takktiin gudunfee.

Rabbiin kaayyoo ilmaa tumuun akkana jedha:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّةِ وَالْإِنْسَانَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ
٥٦

â€œJinnii fi ilma namaa akka Ana qofa gabbaraniif(waaqefataniif) malee hin uumne.â€ Al-Qurâ€™an 51:56

Namni kaayyoo kanarrraa dabee jirenya addunyaa tana qofa ariâ€™ee jirenya akkamii jiraata? Kaayyoo malee hurrii jirenya keessatti yoo badu maal jedhamaa? Kaayyoo salphaa fi ifa taâ€™ee Rabbiin ibseef dhiise maaliif jaanjaâ€™aa? Namni yoo gowwomu akkamitti jirenya duniyaa tana qofatti hawwii fi abdii ofii gabaabsa, osoo Rabbiin akkana jedhe jiru:

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثُوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ

اللَّهُ سَمِيعٌ بَصِيرًا
١٣٤

â€œNamni mindaa duniyaa kan fedhu taâ€™e, mindaan duniyaa fi aakiraa Rabbiin bira qofa jira. Rabbiin Dhagaâ€™aa Argaa taâ€™eeraâ€œ Al-Qurâ€™an 4:134

Sayyiid Quxbiin asirratti yaada kennuun akkana jedha:

â€œDhugumatti gowwummaa fi wanta garmalee ilma namaati hin malle mataa ofiiti fi hawwii ofii jirenya duniyaa tana qofarratti gabaabsuun, qananii Rabbii jirenya tanaa fi aakiratti barbaadachuu osoo dandaâ€™u. Gammachuun addunyaa lamaani waadaa galameeffi jira karaa jirenya Islaamummaa gochaa fi yaada wal qabate hojii irra oolchun. Lukti isaa lafarraa osoo adeemtu afuurri(ruhii) isaa jannata keessa taâ€™uun namni dhugumattii jirenya ulfinna/kabajaa ilma nama galmaan gahuu ni dandaâ€™a. * Kana jechuun wanta dandaâ€™u jirenya tanarratti ni hojjata. Akkuma namoota kaannini ni nyaata ni dhuga. Garuu hawwii fi abdiin isaa garmalee dheeradha. Inniis Jaalala Rabbii fi Jannata argachuuf halkanii guyyaa carraaqa.

أَفَمِنْ أَتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَا وَهُ جَهَنَّمُ

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

١٦٢

â€œSila namni Jaalala Rabbii hordofee fi kan dallansuu Rabbii ofitti fide kan manni isaa Jahannam taâ€™ee wal fakkaatu? Bakki gahuumsi isaa waa fokkateâ€ Al-Qurâ€™an 3:162

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْنِهَا

الْأَنْهَرُ خَلِدِينَ فِيهَا وَمَسَكِنَ طِبَّةً فِي جَنَّتٍ عَدَنٍ

وَرِضْوَانٌ مِنْ كُلِّ أَكْبَرٍ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

٧٢

â€œRabbiin muâ€™umintoota dhiiraatii fi dubartootaf jannata laggeen ishee jala yaatu, ishee keessatti kan hafan taâ€™anii fi manneen gaggaarii jannata qubsumaa keessa jiran waadaa galeefi jira. Garuu Jaalalli Rabbii kana hundarra caala. Kunii milkaaâ€™inna olâ€™aanadhaâ€ Al-Qurâ€™an 9:72

Erga hanga asii dubbistee kaayyoo jirenyaa yoo hin qabaatin amma kaayyoo jirenyaa murteessu fi bocuuf adeemtaa,mitiiree? Galaana fi hurrii jirenyaa keessatti erga badde gara ifaatti bahuuf adeemta. Kaayyoo kee inni guddaan Jaalala Rabbii fi Jannata erga taâ€™ee kaayyoleen biroo immoo kaayyoo guddaa fi isa dhumaan kana galmaan gahuuf kan kaayyefattuudha. Yooakkana goote addunyaa aakiratti maal dhabdaree? Fakkeenyaf barreessaa,daaâ€™i(nama karaa Rabbitti namoota waamu), injinera, doktara taâ€™uu barbaadde haa jennu. Asitti kaayyoo kee inni guddaan qarshii argatte jiraachuf qofa osoo hin taâ€™iin fiildii kanniin kaayyoo kee olâ€™aana armaan olii bakkaan gahuuf kan itti fayyadamtudha. Qarshii argattu sadaqaa kennuun jaalala Rabbii barbaadda. Humnaa fi beekumsa qabduun ummata kee tajaajiluun Jaalala Rabbii barbaadda malee ittiin of tuulu fi beekkama taâ€™uufi miti. Sirri mitiiree?

Daandii guddaa armaan olii kanarra adeemuuf hidhannoon nuti hidhachuu qabnu baayâ€™etu jiru. Daandiin jijirama daandii dhoqqee nama mucuceessu,qoree nama waraantu,gufuu nama dhooftu hin qabne miti. Dhoqqee, qoree fi gufuudhan kan guuttameedha. Daandiin kun akkana taâ€™uun isa ilma namaa jabeessuf malee laaffisuu fi dubatti harkisufi miti. Kanaafu dhoqqeen yommuu nu mucucceessu mucucaanne achitti akka hin hafne,qoreen yoo nu waraantu fi gufun yoo nu dhofte ah jenne achumatti akka hin hafne qoricha harkatti qabchu qabna.(Insha Allah Qoricha kana torbii dhufu ni ilaalla)

Seera MAM (Maal,Akkamitti,Maaliif)

Akkuma duratti jenne daandii jijiramaa irra adeemuf gaafileen sadan kunniiin deebii argatu qabu. Jirenyaa keenya keessatti gaafilee kanniin irraanfachuu hin qabnu. Gaafileen kuni irraanfatamnaan namni of irraanfate jechuudha. Sababni kufaati namoota baayâ€™ee gaafilee kanaaf deebii gaha kenu dhabu isaaniti.

Maalâ€“ Kaayyoo jirenyaa kee maal akka taâ€™ee murteefatte jirta. Kaayyoo kana bakkaan gahuuf maal maal hojjachuu akka qabdu of gaafatte hojitti seenudha. Hawwiin hojii malee kayyoo kee galmaan

gahuu hin dandaâ€™an. Humnaa fi carraaqi cimaa barbaachisa. Maal maal hojjatte kaayyoo kee galmaan gahu akka dandeessu namoota kaayyoo kana galmaan gahan ilaali akkeessi. Maal maal hojjatanii akka milkaâ€™an isaanirraa hubadhu. Haala kanaan gaafii maal jedhuuf deebii kennita.

Amma kan si hafee gaafile AM(akkamitti,maaliif). Beektonni Islaamaakkuma jedhan hojiin gaariin tokko fudhatama argachuuf ulaagaalee lama guutu qaba jedhu. Isaanis: Sirrii fi Rabbii jedhamee hojjatamu qaba. Ulaagaale lamaan keessaa tokko diigamnaan hojiin hanga fedhe gaarii yoo taâ€™ee fudhatama hin qabu. Hojii sirrii yoo jennuu Sunnaa(karaa) Nabiyyanaa Muhammad(SAW) waliin kan adeemu taâ€™uu qaba.

Akkamitti kan jedhuuf namoota kaayyoo kana galmaan gahan hordofuudha. Daandii jijiramaaakkami keessa akka darban isaanirraa hubachuudha. Kaayyoon kee Jaalala Rabbii fi Jannata yoo taâ€™ee akkamitti galmaan gahu akka dandeessu Ergamaan Rabbii Muhammad(SAW) sitti agarsiisu. Faana isaani qofa dhahuudha. Faana isaanitin ala kan biraa hordofnaan kaayyoo guddaa kana galmaan gahachuu hin dandeessu,ni kufta. Kanaafu deebiin akkamitti jedhuuf faana Nabiyyana Muhammad(SAW) hordofuudha.

Gaafii sitti ulfaatu garuu gaafii sadaffaa â€˜Maaliifâ€™ jettudha. Gaafin tuni gaafii qalbii waliin adeemtudha. Wanti hojjachaa jiru maaliif dalagaa jira,jaalala Rabbii moo jaalala namoota barbaadetiin? Dhugumatti gaafii kana deebisuun salphaa miti. Qabsoo fi cimanii hojjachuu barbaachisa. Gaafii Maaliif jettu tanaa bar namoota sadan hojii gaggaari dalagaa turan jahannamitti darbitu. Sadan sun eenu faâ€™a:

Abu Hureeyran(RA)akkana jechuun gabaasan

Ergamaan Rabbii(SAW)akkana jedhan:

â€œGuyaama namoonni yeroo jalqabaa irratti murteefamu nama shahiida(nama karaa Rabbii irratti duâ€™e) taâ€™eedha. Funduree Rabbitti fidamee Rabbiin qananii itti oole ni beeksisa. Innis ni beeka. Rabbiin â€œQananiini tanaan maal hojjatte?â€• jedhee gaafata. Namtichis â€œSiif jedhe lole hanga shahiida taâ€™utti.â€• jedha. Rabbin ni jedha,â€• Sobde jirta. Garuu atii goota haa jedhamtuuf lolaa turte. Jedhamtees jirta. â€œErgasii Rabbiin ni ajaja fuula isaatin lafarra harkifamee ibiddatti akka darbamuu.

(Namni lammaaan immoo) nama beekumsa(ilmi) baratee barsiise fi Qurâ€™aana qaraâ€™edha. Funduree Rabbitti ni fidama. Niâ€™ima(qananii) itti oole Rabbiin ni beeksisa. Namtichis ni beeka. Rabbiin â€œQananiii tanaan maal hojjatte?â€• jedhaan.â€• Siif jedhe beekumsa (amantii) baradhe barsiise, Qurâ€™aanas qaraâ€™ee. â€œ jedha namtichi. Rabbiin ni jedhaan,â€• Sobdee jirta. Inni Aalima(beekaa) akka jedhamtuuf beekumsa (amantii) baratte; inni qaaridha(nama Qurâ€™aana qaraâ€™u) akka jedhamtuuf Qurâ€™aana qaraate. Jedhamtees jirta. Ergasii fuula isaatin lafarra harkifamee ibidatti akka darbamuu ajajama.

Namtichi biraamimmoo nama Rabbiin dureessa godhee fi qabeenya gosa hundaa kenneefi. .Funduree Rabbitti ni fidama.Niâ€™ima(qananii) itti oole Rabbiin ni beeksisa. Namtichis ni beeka. Rabbiin,â€• qananii tanaan maal hojjatte?â€• jedhee gaafata. Karaa qabeenyi irratti akka buhu Ati jaallatu wayitu hin dhiisne Siif jedhe qabeenya koo baasu malee. â€œ jedha namtichi. Rabbiin ni jedha,â€• Sobdee jirta.

Garuu ati arjaadha akka jedhamtuuf kana dalagde. Jedhamtees jirta.â€• Ergasii fuula isaatin lafarr a harkifamee ibidatti akka darbamuu ajajama.â€• (Hadiisa Qudsi- Musliimin Gabaafame)

Dhugumatti dhuma nama sodaachisudha. Dhuma qalbii nama hurguufudha. Yaa Rabbii Ati iklaasan nu qananiisi.

Dabalataanis Jundub(RA)akkana jechuun gabaase:

â€œErgamaan Rabbii(SAW)akkana jedhan,â€•Namni faarsa namoota argachuuf hojii gaarii isaa isaan dhageessise, Rabbiin niyyaa dhugaa isaa (Guyyaa Qiyaama) namoonni akka beekan godha. Namni hojii gaarii agarsiisu fi faarsa isaani argachuuf ummata keessatti hojjatu,Rabbitiin niyyaa dhugaa isaa ifa baasa(ni salphisaas.)â€• Sahih Al-Bukhaari Jildii 8 Boqonna 36 Lakk 6499(From English Translation Vol.8 Page 274)

Kanaafu gaafin Maalif jettu cimtudha. Gaafii namoota baayâ€™ee qilee kufaatitti darbiteedha. Hojii tokko hojjatuun dura maaliif hojjadha, jaalala Rabbii moo jaalala namoota argachuuf jenne of gaafachu qabna. Gaafii niyyaa gaarii fi niyyaa badaa addaan baastudha. Gaafin maaliif jettu gaafii iklaasati. Hojiin keenya iklaasa yoo qabaate qofa fudhatama kan argatu. Iklaasa horachuuf carraaqqi guddaa barbaachisa. Beekumsa, duâ€™aayi fi obsa barbaachisa. Wanti irraanfatamu hin qabne tokko hojniin koo iklaasa hin qabu jenne dhiisu hin qabnu. Akkana yoo goone kaayyoo sheyxaanaa bakkaan geenye jechuudha. Wanti sheyxaanni barbaadu ilma namaa hojii gaarii irraa hojii badaatti garagalchuudha. Ä°klaasa qabaachuuf dalagaa gaarii keenya hojjatuu itti fufaa Rabbitiin iklaasa akka nu kennu hidda onnee jalaati itti warwaachudha(kadhachuudha). â€œYaa Rabbii iklaasa na kenniâ€• jechuudha. Kutaan 1ffaan daandii jijiramaa asumarratti dhaabbata. Insha Allah torbaan dhufuu kutaa 2ffaa itti fufna. Ilmi nama dogongoruu dandaâ€™a dogongora koo sirreessaa.

* In The Shade of the Qurâ€™an Jildii 3ffaa fuula 283

Date Created

October 24, 2015

Author

admin